

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo
Cene: Letno 32 din, polletno 16 din,
četrtletno 9 din; inozemstvo 64 din.
Poštno-čkovni račun številka 10.603
Reklamacije niso poštnine proste.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „KMECKO DELO“

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 21-13

Cene inseratom: Cela stran
din 2000 —, pol strani din 1000 —,
četrt strani din 500 —, 1/8 strani
din 250 —, 1/16 strani din 125 —
Mali oglasi vsaka beseda din 1 —

Naša država bo obvarovana pustošenja vojne

Praznik zedinjenja

Dne 1. decembra, na praznik zedinjenja, so se vršile po vsej državi službe božje, ki so združile ves narod v goreči molitvi za kralja in domovino. Svečane proslave zedinjenja je uporabil knez namestnik Pavle in je naslovil na narod po radiu bodrilne besede v težkih ter resnih časih, ki dajejo najtrdnjše upanje in zagotovilo, da bo naša država obvarovana pustošenja vojne in njenih še težjih posledic.

Bodrilne besede Nj. Vis. kneza namestnika Pavla

V tem svečanem trenutku, ko vsi Jugoslovani, duhovno zedinjeni in čvrsto povezani v svoji dragi domovini, dostojanstveno proslavljajo 1. december leta 1918, dan svojega zedinjenja, pošiljam svoj pozdrav vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem v globoki veri v srečno bodočnost naše kraljevine.

Današnja proslava dneva zedinjenja pada v resne in težke čase. Večina sveta je v oboroženem sporu in vojna besni na mnogih straneh. Treba je ohraniti vso resnost in hladnokrvnost, da bi se obvarovalo državo od vojne požara. Naša država vodi miroljubno politiko in želi prijateljstva ter sodelovanja z vsemi svojimi sosedi, ki spoštujejo njeno nedotakljivost in njeno neodvisnost.

Naša država ni ustvarjena za zeleno mizo. Naša država je rezultat brezmejnih žrtv in naporov celih pokolenj. Njeni temelji počivajo na kosteh njenih najboljših sinov, ki so s svojo krvjo odkupili pravico do življenja, svobodo in neodvisnost. Cele generacije od očeta do sina so nosile luč narodne svobode, dokler ni prišlo do ustvaritve te velike narodne zamisli. Naši ljudje so čvrsto povezani s to zemljo, ker vedo, s kolikimi žrtvami so si pridobili pravico, da živijo in gospodarijo z njo.

Naša država je kljub svoji nevtralnosti v tem sporu izpostavljena mnogim težavam, ki izvirajo iz zunanjih dogodkov. Za nas je zelo vzpodbuden prizor, da v takih trenutkih vidimo ves naš narod zedinjen okoli svojega kralja, kako mirno in dostojanstveno prenaša vse neizbežne žrtve.

Izkoristim naj to priliko, da izrazim svoje veliko priznanje vsem Jugoslovanom zaradi velike narodne zavesti, ki jo kažejo v sedanjih resnih trenutkih. To nam vsem vliva vero, da

bo naša država s brodirala vse težave, s katerimi se mora boriti, in da bo obvarovana pustošenja vojne in njenih še težjih posledic. Življenjska sila našega naroda, ki se sedaj manifestira, nam daje nove dokaze, da moremo z zaupanjem gledati v svojo bodočnost. To državo varujejo rodovi, ki so vredni svojih velikih prednikov. Zaradi tega se moremo mirno posvetiti svojemu vsakdanjemu delu, zaveč dajoč se svoje moči in svoje pravice.

Živel kralj!

Živela Jugoslavija!

Bog, ohrani in obvaruj našo državo!

Ljubo doma, kdor ga ima: tako pravi znani slovenski pregovor. Lastni dom je za posameznega človeka velikega pomena ne samo kot stanovališče, marveč predvsem kot oporišče, kjer se more nemoteno vršiti njegovo življenjsko delo ter izživljati njegova osebna in družinska svoboda. Težko človeku, ki ga vse življenje tuja vrata tolčejo po petah! Kar je lastni dom in domačija za poedinca in za družino, to je lastna država za veliko narodno družino. Narod brez lastne narodne države je kakor brezdomec v velikem društvu narodov. Ima sicer zemljo, na kateri biva in katera ga hrani, toda na tej zemlji ni sam gospodar. Vključen v življenjski prostor večjih narodov, jim mora služiti ter jim pomagati kot sredstvo za doseg njihovih življenjskih ciljev. V širšem svetu je nepoznan. Na veliki medna-

rodni pozornici diplomatskih borb in vojnih podvzetij njegovo ime ne šteje. Nemški modroslovec Hegel je pravilno izpovedal: »V svetovni zgodovini veljajo in štejejo samo tisti narodi, ki imajo lastne države.«

Naš narod se je pojavil v zgodovini z lastno državo. Imel je svoje narodne kneze in svoje lastno državno pravo. Dve sto let je branil to svojo državo zoper sosede, ki so ogrožali njen obstoj in njeno neodvisnost. Proti ogromni tuji premoči je končno propadel. Izgubil je svojo politično samostojnost. Zapadel je politični podrejenosti in gospodarski služnosti. Ni pa izginil iz vrst narodov, ker ni zapravljal svoje narodne duše. V podzavesti je ta duša vedno hranila stare ideale, ki so v važnejših razdobjih zgodovine oživel v zavesti voditeljskih oseb. Zlasti v preteklem stoletju je ta zavest

večkrat buknila na dan kot težnja in zahteva po politični in gospodarski svobodi slovenskega ljudstva. Od leta 1848. je program Zedinjene Slovenije, ki se ni dal več pokopati, v jedru vseboval zahtevo slovenske samoupravnosti in politične neodvisnosti na lastnem narodnem ozemlju. Ta ideja se je med svetovno vojno v majniški resoluciji leta 1917. izoblikovala v zahtevo vsega naroda po zedinjenju Slovencev s Hrvati in Srbi v lastno državno edinico. Pred 22 leti — 1. decembra 1918 — se je ta želja in zahteva uresničila z ustanovitvijo Jugoslavije kot narodne države Slovencev, Srbov in Hrvatov.

Naša jugoslovanska država je naš skupni jugoslovanski dom. Leta so bila potrebna, preden se je ta dom uredil v zadovoljstvo vseh treh bratov. Ne gre valiti krivdo samo

na enega brata, češ da je hotel biti preoblasten v tem skupnem domu ter si lastiti neupravičene predprave. Tudi drugi in tretji brat nista brez krivde. Liberalizem na hrvatski in slovenski strani je bolj gledal na strankarsko korist, kot pa na pravice lastnega naroda in na dobrobit skupnosti. Šele lansko leto je zinagalo tisto načelo, za katero se je vedno zavzemala stranka našega ljudstva: načelo resnične samouprave in avtonomije. Država je sedaj v stanju preurejanja. Hrvatska banovina je že organizirana, sledila bo organizacija Slovenije in ureditev ostalega dela države, ko bodo zunanje politične razmere to dopuščale. Ideja narodnega sporazuma, ki priznava poleg srbske tudi hrvatsko in slovensko narodno samobitnost in hoče vsakemu dati svoje, se je že doslej izkazala kot odlično državotvorno. Med hrvatskim kmečkim ljudstvom se je državna zavest in prepričanje o prepotrebni vzajemnosti in ozki interesni povezanosti Srbov, Hrvatov in Slovencev zelo ojačala.

Naša država je nočna na znotraj in uživa tudi v zunanjem svetu, zlasti pri sosedih,

ugled močne države. In to v sedanjih mednarodnih prilikah jako mnogo pomeni. Prav ta ugled nam je omogočil, da smo s samozavestno in modro politiko ohranili mir naši državi. Vsem državam se to ni posrečilo. Nekatere so proti lastni volji bile potegnjene v vojni vrtnec. Druge danes ne vedo, ali ne bodo jutri prišle iz stanja nevtralnosti v položaj nevojškovanja, pojutrisnjem pa že stopile v krvavo vojno. Mi imamo trdno zaupanje, da bomo tudi v bodoče ostali izven krvavega meteža. V to svrhu moramo ostati močni, in to v gmotnem in duhovnem oziru. Duh ljubezni in požrtvovalnosti mora vladati med nami. Čim večja bo naša ljubezen do skupne države ter ljubezen med jugoslovanskimi brati, ki so njeni državljani, tem večja bo tudi naša pripravljenost, da žrtvujemo vse, kar je potrebno, in tudi sebe za obrambo naše države in njenih meja. Hrvatski ban dr. Šubašić je nedavno na svojem obisku v hrvatskem, nam sosednem Zagorju lepo poudaril, da so Hrvati pripravljeni s svojimi telesi braniti kakor Hrvatsko, tako tudi vso Jugoslavijo, katera

bo prav tako bramba Hrvatske. Hrvatje stojijo na straži države pri Bitolju, Bitoljčani pa na severu hrvatskega ozemlja.

Preteklo nedeljo se je po vsej državi svečano obhajala 22. letnica naše države. Nič ne pretiravamo, če rečemo, da se ta obletnica še ni nikdar obhajala s tako iskrenostjo in prišrčnostjo, kakor letos. V vse sloje in kroge ljudstva je proniknilo prepričanje o nenadomestljivi vrednosti naše države, ki je poglavitna zaslonba narodnega obstoja Slovencev in Hrvatov prav tako kakor Srbov. Če je bil kdo med nami, ki ni bil popolnoma preverjen o tem, se je spreobrnil ob pogledu v svet, ki ga je poučil o tem, kaj pomeni izgubljen svoboda. Zatočišče naše svobode je naša skupna jugoslovanska država. V lastnem domu si svoboden, tamkaj najdeš srečo in zadovoljstvo, kolikor se sploh da v sedanjih težkih razmerah v svetu oboje doseči. V nedeljo smo molili za našo državo, za njenega mladega kralja in za tiste, ki vladajo v njegovem imenu. Tudi v bodoče bo kipela iz naših rododoljubnih src vroča molitev proti nebesom: Bog, ohrani in varuj našo državo!

Hude borbe v Albaniji in na morju

Albanska bojišča

Tretja italijanska obrambna črta

Italijani imajo v Grčiji zbranih pol milijona mož v dveh armadah. Armadi stalno ojačujejo z novimi silami, ki prihajajo preko Otrantske ožine pa tudi s severa po Jadranu v albanska pristanišča. Iz skoro dnevnega dovažanja svežih čet se da sklepati, da utrjujejo Italijani z vso naglico svojo tretjo in zadnjo obrambno črto vzdolž reke Škumbe. Grki računajo z italijansko premočjo, kar se tiče števila vojaštva in tehničnih pripomočkov. Ravno radi tega pa so zastavili vse svoje moči, da so onemogočili v zadnjem tednu italijanska napadalna kretanja, katera bi naj bila zadržala pohod Grkov v notranjost Albanije.

Padec Podgradca

Po hudih bojih na nož so zavzele grške čete na severu ob Ohridskem jezeru zelo močno gorško trdnjavo Podgradec. Okrog tega mesta je bila vrsta italijanskih modernih gorskih utrd, topniških postojank in rogov, ki segajo preko 1500 metrov. Grkom so povzročale velike preglavice številna italijanska strojniška gnezda, ki so bila pogosto posajena in so jim bili Grki kos z neprestanimi bajonetnimi napadi.

Osrednji frontni del

Na osrednjem frontnem odseku so napredovali Grki z zavzetjem važnega cestnega križišča Premeti ob reki Vojuši v smeri proti pristanišču Valona.

Južno-zapadno bojišče

V južno-zapadnem odseku ob jadranski obali so Grki, ki prodirajo v smeri proti Argirokastru (važnem vojaškem in letalskem oporišču s 13.200 prebivalci), naleteli na odpor italijanskih oddelkov, ki so bili na novo poslani na bojišče, da ojačijo tam italijansko vojsko. Poveljnik italijanske vojske v Albaniji general Ubaldo Soddu je prejel nalog, da brani mesto Argirokastro za vsako ceno. Mesto je bilo po grških poročilih že 28. novembra v območju napadov prodirajočih grških čet.

Albanski uporniki na delu

Velika italijanska ojačenja prihajajo nepretrgoma v Albanijo. Na stotine letal je že priletelo iz Italije. Štirinajst prevozov italijanskih čet je prišlo v pristanišče Drač v teku minulega tedna. Te prevze štiti znana letalska skupina »Desperata«. Albanski uporniki napadajo italijanske čete med Korico in Elbasanom. Begunci in vojni ujetniki pripovedujejo, da se Albanci v skupinah po šest skrivajo v gozdovih ter patrolirajo ob cestah. Z višin, ki so že vse v snegu, napadajo italijanske vojske. Albanske upornike vodi 40 letni major

Ali Mehmed, ki je po odstranitvi kralja Zoga odšel v tujino. Ali Mehmed je prišel nedavno v Albanijo z letalom ter iz njega odskočil s padalom. S seboj je prinesel večjo vsoto denarja ter je v kratkem času uspel, da pridobi poglavarje plemen na svojo stran.

Pomorska bitka

Italijansko poročilo

Italijansko vrhovno poveljstvo je sporočilo, da je prišlo 27. novembra popoldne južno od italijanskega otoka Sardinija do spopada med skupino italijanskih in angleških pomorskih sil. Pri tem sta bili poškodovani dve angleški križarki, dočim je italijansko križarko »Fiume« zadela sovražna granata, ki pa ni eksplodirala. Hudo poškodovan je bil en italijanski rušilec. Nato se je angleško brodovje oddaljilo, a so ga dohitela italijanska letala 200 km južno od Sardinije. Bombe so zadale neko angleško matično ladjo za letala, eno oklopnico in eno križarko. Vse tri so bile poškodovane, na oklopnici je izbruhnil požar.

Angleško poročilo o isti bitki

V bojih med angleškimi in italijanskimi pomorskimi enicami v Sredozemskem morju 27. novembra popoldne so bile poškodovane tri italijanske križarke, dva rušilca in ena velika oklopnača. Od angleških ladij je bil zadet in neznatno poškodovan en rušilec.

Ludovik Puš:

»Delajmo, dokler je dan...!«

Zgodovina slovenskega naroda — kar je skoraj isto kot zgodovina slovenskega kmeta — nam na mnogih straneh nazorno pripoveduje, kako so šli zelo važni, odločilni dogodki v zgodovini, ki so globoko posegali v obstoj in razvoj našega kmečkega ljudstva, tako rekoč mimo kmeta. Hočem reči: odigrali so se brez odločilnega sodelovanja kmečkega stanu, večkrat celo brez njegove vednosti in zato največkrat proti njegovim koristim. Kadar je pa naš kmet posegel v tok dogodkov, n. pr. v času kmečkih puntov, se je njegov poseg končal žalostno in zanj usodno, ker za nastop v trdem javnem življenju nikoli ni bil zadosti pripravljen in organiziran.

Iz davnih minulih dni je znano, da se je naš kmet za to ali ono vprašanje javnega življenja na zunaj že še nekako pripravil in organiziral; toda vedno je bilo premalo notranje, idejne, duhovne enotnosti, ki je za doseganje skupnih ciljev potrebna vsaj toliko, kolikor

vnanja priprava. Nasprotniki slovenskega kmeta so vedno tudi računali na to notranjo, miselno neslogo in so jo pridno izkoriščali v svoj prid in v škodo kmečkemu stanu.

Naše kmečko ljudstvo svojo zgodovino žal mnogo premalo pozna. Zato se iz nje ni veliko naučilo za sedanjost in bodočnost in zanj velja znamenita rečenica, da je »zgodovina učiteljica za življenje«. Napake, ki je radi njih toliko trpel v minulih časih, je ponavljal tudi v novejši dobi; nevarno je, da bi zavoljo istih napak tudi v sedanjih dneh ne zamudil važnih dogodkov, ker bi nanje ne bil vsestransko zadosti pripravljen.

Vsi čutimo, da se svet prenavlja. Govorijo o novem redu v življenju narodov, stanov in posameznikov. Stara, do sedaj veljavna zgradba človeške družbe se podira, tok časa se v naših dneh usodno lomi, dosedanji vek se končuje in začetni bo treba novega. Kakšen bo novi čas? In kakšno bo v njem stališče naše

ga kmečkega človeka? Kako bo s kmečkim domačijami, kaj z družinami, kaj z otroki?

To so usodna vprašanja, od katerih pravilne ali nepravilne rešitve bo odvisno bodisi novo, boljše življenje naših kmečkih družin in domačij, ali pa njihovo nazadovanje in propast. Zdi se, da se sedanja doba upravičeno lahko primerja z največjimi dogodki v naši zgodovini. Nekoč je kmečki stan stal pri oblikovanju novih razdobj ob strani in je tudi vedno slabo odrezal. Ali naj se danes ponovi isto?

Kdor prislusne utripu življenja ter dejanja in nehanja v naših vaseh, ima občutek, da se slovenski kmečki človek v nekakšni otopenosti predaja negotovi bodočnosti. »Kakor bo, pa bo! Saj ne moremo mi nič spremeniti in nič narediti.« Živi nekako od danes do jutri; kako bo pojutrisnjem, se bo pa jutri videlo. Rahlo gospodarsko olajšanje prejšnjih kritičnih let vpliva — se zdi — kakor mamilo, ki človeka